

LIBRIS

We know
books

LEV TOLSTOI

ASEDIUL

Traducere de TH. CONSTANT

Editura
ANTET REVOLUTION

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Tolstoi, Lev Nikolaevich

Asediul / Lev Tolstoi ; trad. de Th. Constant. -
București : Antet Revolution, 2021

ISBN 978-973-636-543-0

I. Constant, Th. (trad.)

821.161.1

Sevastopol, în Decembrie

Licăririle zorilor încep să coloreze ușor orizontul, deasupra colinei Săpunului. Suprafața de un albastru mohorât al mării s-a descotorosit de umbrele nopții și așteaptă prima rază de soare ca să strălucească iarăși, voioasă. Din radă sosește bruma și frigul. Zăpadă nu este, solul e pretutindeni negru, dar înghețul matinal taie răsuflarea și scârțâie sub pași, și numai murmurul neîncetat, depărtat, al mării, întrerupt din când în când de bubuiturile tunului la Sevastopol, întrerupe liniștea dimineții. Pe bordul vaselor, ceasornicul de nisip, sună înăbușit orele opt.

În cartierul Sieviernaia îndeletnicirile zilei înlocuiesc treptat liniștea nopții. Într-un anume loc schimbul santinelelor trece cu zornăit de arme; într-altul, un medic se îndreaptă cu grabă spre spital; într-altul, un biet soldat iese din bordeiu-i de lut, își spală cu apă înghețată chipul bronzat și, înturnându-se spre răsăritul învăpăiat, își face rugăciuna, închinându-se repede; iar într-altă parte, o căruță înaltă și greoaie, trasă de cămile, duce, scârțâind, spre cimitir, cadavre însângerate cu care e înțesată... Te apropii de port: te izbește un miros special de cărbuni, de bălegar, de umezeală și de carne proaspătă. În vecinătate sunt îngrămădite sumedenie de obiecte de tot felul, lemne, merinde, gabioane, fierărie. Soldați din diferite regimente, cu sau fără arme și bagaje, alcătuiesc grupuri, fumează, se apostrofează, transportă poveri pe un vapor care staționează, fumegând, la debarcader. Bărți încărcate cu oameni de toate neamurile, ostași, marinari, comercianți, femei, acostează sau se depărtează.

- Înălțimea Voastră, la Grafkskaia? propun doi-trei marinari ieșiți la pensie care stau în picioare, în bărci.

O alegi pe cea mai la îndemână și te așezi la cârmă. Dezlegi odgonul. De jur împrejurul tău se întinde marea scânteietoare în lumina soarelui matinal; în fața ta, un matelot bătrân cu dulamă din păr de cămilă și un băietan blond, mănuiesc lopețile în tăcere, cu sârg.

Contempli vasele vărgate, împrăstiate, aproape sau departe, în radă, și punctele mici, negre, ale șalupelor, care evoluează în azurul strălucitor; construcțiile frumoase și luminoase ale orașului pe care îl decorează razele trandafirii ale dimineții, și care se zăresc pe țărmul celălalt; linia albă de spumă a zăgazului și a vaselor scufundate care arată, ici-colo, vârfuri jalnice de catarg; în zare, flota dușmană; valurile spumegânde în care țâșnesc bobitele sărate ridicate de vâsle. Tragi cu urechea la zgomotul cadentat al lopeților, la vocile ce ajung până la tine printre valuri, la detunătura maiestuoasă a tunului care se întetește, pare-se, la Sevastopol.

E cu neputință ca, gândind că și tu te afli la Sevastopol, să nu-ți simți sufletul năpădit de un anume simțământ de bravură și de orgoliu, și ca sângele să nu alerge mai repede în vine...

- Înălțimea Voastră! cârma drept spre Kistentin, îți spune marinarul bătrân care se apleacă înapoi ca să judece direcția dată de tine bărcii. Cârma la dreapta!

- Uite-1 că e cu toate tunurile pe el, observă flăcăul cu păr blond în momentul când trecem pe lângă vas.

- Păi, de ce să nu fie? E nou-nouț; a stat și Kornilov pe el, spune bătrânul examinând la răndu-i bastimentul.

- Phii, ce detunătură! observă băiatul care de multă vreme contemplă în tăcere un nor alb de fum ce se împrăstia, ivit deodată pe Rada Sudului și pe care îl încolțește zgomotul sfâșietor al unei bombe ce explodează.

- Acum trage el cu bateria lui nouă, răspunde bătrânul scuipând cu nepăsare în palme. Hai, Mișka, vlagă; s-o luăm înaintea șalupei.

Și barca ta spintecă mai repede talazurile radei, întrece într-adevăr barca greoaie plină de saci și în care vâslesc inegal soldați neîndemânateci, apoi se oprește, printre bărci de tot soiul, la debarcaderul Grafksaia.

Pe chei se agită o gloată zgomotoasă: ostași în cenușiu, mateloți în negru, femei cu veșminte împetritate. Țărăncile vând pâinișoare, țărani ruși, cu samovare, strigă: „Ceai fierbinte!”, și tot aici, pe primele trepte, se îngrămădesc obuze încărcate, bombe,

șrapnele, tunuri de tuci de diverse calibre. Ceva mai încolo este o mare piață unde zac, claie peste grămadă grinzi enorme, afeturi de tun, soldați adormiți. Sunt aici cai, căruțe, tunuri și chesoane vopsite verde, puști în piramidă. Soldați, marinari, ofițeri, femei, copii, negustori, se duc și vin. Defilează telegi încărcate cu fân, saci, butoaie; din când în când, trec un ofițer și cazacul lui călare, un general în droșcă. La dreapta, o stradă e barată de o baricadă cu găuri pentru tunuri mici, iar alături stă, fumându-și pipa un matelot. La stânga se înalță o casă frumoasă, cu cifre romane pe fronton, care adăpostește soldați și târgi însângerate, căci pretutindeni se văd urmele penibile ale unui lagăr fortificat. Prima impresia pe care o ai e desigur cât se poate de neplăcută: un ciudat amestec al existenței din tabere și din viața urbană; un oraș superb și un bivuac infect, un ansamblu care nu numai că nu are nimic frumos, dar dă ideea unei dezordini groaznice. Ai putea crede chiar că toți oamenii aceștia sunt înnebuniți, că se frământă zadarnic fără să știe ce fac. Examinează totuși mai de aproape figura făpturilor din preajma voastră, și vei deduce cu totul altceva. Uită-te numai la soldatul acesta: el duce la adăpat cârdul de cai murgi și fredonează așa de liniștit în barbă încât se vede bine că nu se va rătăci în mulțimea aceasta așa de felurită care pentru el nici nu există; își îndeplinește datoria, oricare ar fi aceasta, ducând animalele la adăpat sau trăgând cu tunul, la fel de calm, cu tot atâta siguranță și nepăsare, ca șicum ar îndeplini treburile acestea la Tuia sau la Saranska. Poți citi aceeași impresie pe figura acestui ofițer cu mânuși de-o albeață ireproșabilă, care se încrucișează cu tine, pe a matelotului ce fumează stând colo pe baricadă, pe a soldaților muncitori cari așteaptă cu targa pe peronul fostei Adunări a nobilimei, pe a fetei care, ca să nu-și ude rochia roz, trece strada sărind din piatră în piatră.

Da, ești desigur dezamăgit când sosești prima oară la Sevastopol. Cauți zadarnic pe figuri urme de agitație, de spaimă, chiar urmele acelui entuziasm, ale acelei hotărâri de oameni hotărâți să moară; nu vezi nimic asemănător, ci oameni de toate zilele, ocupați liniștit cu îndeletnicirea lor cotidiană, așa că poate atunci te învinuiești de prea multă exaltare, ajungi să te îndoiești

de temeinicia concepției ce-ți făceați despre eroismul apărătorilor orașului, după istorisirile, descrierile, spectacolele și zvonurile culese în cartierul Sievernaia. Înainte de-a te îndoi, totuși, du-te la bastioane, privește-i pe apărători în chiar locul apărării sau, mai de grabă, intră deadreptul în casa din față care a fost localul Adunării nobilimei, și pe-al cărei peron stau soldați cu târgi; îi vei vedea acolo pe adevărații apărători ai Sevastopolului, vei vedea spectacole cumplite și sfâșietoare, grandioase și comice, însă vrednice de uimire și înălțătoare.

Intră în sala principală. De cum ai deschis ușa, ești izbit de spectacolul a patruzeci de amputați sau răniți grav, unii pe paturi de campanie, alții, cei mai mulți, lungiți pe podea. Duhoarea te înneacă. Înfrânge impresia penibilă care te oprește în prag, înaintează, nu-ți fie rușine că ai venit să vezi nenorociți care suferă, nu te rușina să te apropii și să le vorbești; nenorociților le place să vadă chipuri simpatice, să-și povestească suferințele și să audă cuvinte de prietenie și milă. Treci printre paturi, caută o fizionomie mai puțin mahmură și mai puțin suferindă decât celelalte, pentru a te hotări să te apropii și să intri în vorbă.

-Unde ai fost rănit? Întrebi cu șovăială și timiditate pe un soldat bătrân, extrem de slab care, din culcușul său, te urmărește cu privirea-i blajină și te poștește parcă. Spun să-l întrebi cu timiditate, deoarece suferințele inspiră, pe lângă o profundă simpatie, o anume frică de a nu-l ofensa pe cel ce le suportă, și un foarte mare respect.

-La picior, răspunde soldatul, dar, în aceeași clipă, observi, după cutele pe care le formează pătura, că piciorul e absent până mai sus de genunchi. Slavă Domnului acum, adaugă el, o să-mi cer biletul de ieșire.

-Și de multă vreme ai fost rănit?

-De peste șase săptămâni, înălțimea Voastră.

-Te doare și acum?

-Nu, acum nu mă mai doare; am numai niște junghiuri în pulpă, după vreme, însă nu e nimic.

-Și cum s-a întâmplat?

-La al doilea baxion, înălțimea Voastră, la întâia bombardare. Dusesem tunul acolo, mă trăgeam înapoi în adăpost, când uite că el mă izbește în picior; mi se părea că mă prăvălesc într-un șanț. Cât ai clipi din ochi, nu mai aveam piciorul.

-Nu ai suferit în primul moment?

-De loc; era ca și cum mi se punea pe picior ceva cald.

-Da, dar pe urmă?

-Pe urmă, nimic. Doar când mi s-a întins pielea, era așa ca și cum mă jupuia cineva. Cel dintâi lucru care trebuie făcut, Înălțimea Voastră, vedeți, e să nu vă gândiți atâtea; când nu te gândești, nu e nimic. Tot răul vine de acolo că lumea cugetă prea mult.

În momentul acela, o femeie îmbrăcată cu o rochie cenușie, vărgată, cu capul înfășurat într-un fișiu negru, se apropie de tine. Se amestecă în conversația ta cu marinarul și începe să-ți vorbească despre omul acesta, despre suferințele lui, despre starea disperată în care s-a găsit o lună întreagă, să-ți spună cum, rănit fiind, i-a oprit pe brancardieri spre a urmări focul bateriei noastre, cum marii duci au vorbit cu el și i-au dăruit douăzeci și cinci de ruble, cum el le-a spus că vrea să se înapoieze la bastion spre a-i instrui pe cei tineri dacă el însuși nu mai putea să facă vreo treabă. În timp ce istorisește toate acestea pe nerăsuflate, femeia își aruncă ochii când asupra ta, când asupra rănitului care întoarce capul, pare că îi ascultă, face scamă pe pernă; privirea ei scânteiază de entuziasm.

- Este îngrijitoarea mea, Înălțimea Voastră! glăsuiește marinarul ca pentru a o scuza pe femeie și vrând să spună parcă: „Nu luați seama la ea. Se știe că femeile vorbesc prostii”.

Încet-încet, izbutești să-i înțelegi pe apărătorii Sevastopolului. În fața acestui om îți este parcă rușine de tine. Ai vrea să-i spui prea multe lucruri spre a-i exprima simpatia și admirația ta. Îți lipsesc cuvintele sau nu ești mulțumit de cele care îți vin în minte; te înclini tăcut dinaintea acestei măreții care nu vorbește și nu-și dă seama de ea, dinaintea acestei tării de suflet, a acestei pudori față de meritele-i proprii.

-Să dea Dumnezeu să te înzdrăvenești repede! spui, și te

oprești dinaintea altui bolnav care stă lungit pe podea și care, pare-se, așteaptă moartea în prada unor suferințe cumplite.

E blond, are chipul palid și umflat. E culcat pe spate, cu brațul stâng dat înapoi, într-o atitudine ce mărturisește o durere grozavă. Din gura-i deschisă și uscată scapă cu trudă o respirație răgușită; ochii albaștri, sticloși, s-au holbat, iar din pătura mototolită iese un ciot al mânei drepte înfășurat în bandaje. Te gâtuie o duhoare grea de cadavru, iar febra interioară ce mistuie toate mădulele rănitului te pătrunde parcă și pe tine.

-E în nesimțire acesta? o întrebi pe femeia care te însoțește și se uită cu prietenie la tine de parcă i-ai fi rudă.

-Nu, își dă încă seama, însă îi este foarte rău, șoptește ea. I-am dat ceai adineauri. Poate să-ți fie oricât de străin, trebuie să-ți fie milă de el. Aproape că n-a băut de loc.

-Cum te simți? îl întrebi.

Auzindu-ți vocea, rănitul își rostogolește ochii, dar fără să te vadă și fără să te înțeleagă.

-Mă arde la inimă.

Ceva mai departe vezi un soldat bătrân care se primenește. Fața și trupul au culoarea scorțișoarei, și e slab ca un schelet. Un braț îi lipsește cu totul: a fost smuls din umăr. Arată bine, merge spre însănătoșire; însă privirea-i mohorâtă și ștearsă, slăbiciunea groaznică, sbârciturile care îi brăzdează figura, arată că el e o ființă care și-a trăit cea mai bună parte din viață în suferință.

Pe partea cealaltă, găsești pe un pat de campanie chipul îndurerat, blând și foarte palid, al unei femei pe care febra i-l colorează în cele mai neînsemnate cute.

-E nevasta unui marinăr de al nostru; a atins-o la picior o bombă, în ziua de 5, luna asta, îți va spune conducătoarea. Îi adusese bărbatului ei mâncarea, la redută.

-Și i s-a tăiat?

-Da, mai sus de genunchi...

Acum, dacă ai nervii solizi treci prin ușa din stânga: acolo se fac pansamentele și operațiile. Vei vedea medici cu brațele însângerate până la cot, cu fizionomii palide și severe, aplecați peste un pat de campanie unde, cu ochii holbați, rostind ca în

delir cuvinte fără șir, uneori simple și mișcătoare, un rănit e lungit sub cloroform. Doctorii sunt ocupați cu munca oribilă, dar binefăcătoare, a amputării unui mădular. Vei vedea cuțitul încovoiat și tăios pătrunzând în carnea sănătoasă și albă; îl vei vedea pe pacient venindu-și deodată în fire, scoțând un răcnet groaznic și sfâșietor, cu gura plină de blesteme. Îl vei vedea pe medic aruncând într-un colț brațul tăiat, vei vedea în aceeași cameră, lungit pe-o targă, un alt rănit care, asistând la operația suferită de camaradul său, are figura crispată, geme atât sub stăpânirea durerii fizice, cât și sub chinurile așteptării; vei vedea spectacole înfiorătoare ce te vor cutremura până în adâncul inimii. Nu vei avea sub ochi războiul cu aparențele lui regulate, seducătoare și strălucite, cu acompaniament de muzică și tobe, cu steaguri desfășurate și generali zburdând pe cal, ci războiul sub forma lui reală, sânge, suferințe, moarte...

Când ieși din lăcașul acesta al durerii, încerci desigur o impresie de bucurie, aspiri mai adânc aerul proaspăt de afară, guști fericirea de a te simți pe deplin sănătos, însă în același timp scoți din contemplarea tuturor acestor suferințe conștient că prețuiești foarte puțin și atunci, fără să stai pe gânduri, te duci liniștit la redute...

„Ce însemnătate prezintă moartea și durerile unui viermișor netrebnic ca mine, alături de atâtea morți și atâtea dureri?” Dar vederea cerului pur, a soarelui care strălucește, a unui oraș frumos, a unei biserici întredeschise, a trupelor în marș în diverse direcții, te readuc la starea naturală de nepăsare, preocupat de micile tale interese, grijuliu numai de momentul prezent.

Te încrucișezi, poate, cu alaiul ce scoate din biserică vreun ofițer, cu sicriul lui roz, însoțit de muzică și stindarde; ajunge poate la urechile tale bubuitul bombardamentului din bastioane; totuși, nu pun stăpânire pe tine primele reflexii. Înurmântarea ofițerului ți se pare un foarte frumos spectacol militar, detunăturile îndepărtate, o superbă hărmălaie războinică; însă nici spectacolul, nici bubuitura nu vor avea în ochii tăi nimic de-aface cu impresiile așa de precise de suferință și moarte pe care le-ai încercat vizitând ambulanța.

După ce te-ai depărtat de biserică și de baricadă, pătrunzi în partea cea mai însuflețită și mai centrală a orașului. Deoparte și de alta, firme de dughene și hanuri. Negustorii, femeile cu pălării sau cu-o simplă basma pe cap, ofițerii plini de eleganță, toți acești oameni îți vorbesc de tărie, de încredere, mărturisesc siguranța locuitorilor.

Intră în hanul de pe dreapta, dacă vrei să auzi ce spun marinarii și ofițerii. Cu siguranță că se va vorbi despre noaptea trecută, despre Fenka, despre afacerea de la 24, despre scumpetea și proasta calitate a pârjoalelor ce ți se servesc, despre moartea cutărui sau cutărui camarad.

-Lua-m-ar dracu, că tare merg prost lucrurile la noi astăzi! spune cu voce de bas un ofițeraș de marină, blond și imberb, cu un fular verde, împletit.

-Unde la voi? întreabă altul.

-La bastionul patru, răspunde tânărul ofițer.

Și atunci, fără îndoială, auzindu-l pe bălăior rostind cuvintele acestea, îl vei privi cu multă atenție și chiar cu oarecare respect. Aeru-i natural, gesturile-i indiferente, râsul său zgomotos și tonul vocii care ți se pare cam îndrăzneț, îți face impresia cutezanței aceleia bătaioase pe care o afectează desigur toți tinerii după ce au înfruntat primejdia. Îți închipui că o să-ți povestească situația năpraznică în care se găsea bastionul patru, în mijlocul bombelor și gloanțelor. Cătuși de puțin! Era prost acolo pentru că era noroi. „Nici chip să treci spre baterie”, îți va spune el arătându-și cizmele acoperite de clisă până peste carâmbi. „Azi mi-a fost ucis cel mai bun șef de tun, va spune altul. Un glonț l-a izbit drept în frunte”.

„Cine? Mitiukin?” Nu!... Eh, ticăloșii, n-aveți de gând să-mi dati odată friptura? continuă el adresându-se servitorului. Nu, nu Mitiukin, ci Abrosimov. Un viteaz; a luat parte la șase atacuri”.

În capătul celălalt al mesei, dinaintea unei farfurii cu pârjoale pe mazăre și a unei sticle cu vin negru de Crimeea, decorată cu numele de Bordeaux, stau doi ofițeri de infanterie. Unul, un tânăr cu guler roșu, cu două stele mici pe pelerină, istorisește chestia de la Alma celuilalt, mai în vârstă, cu guler negru și fără decorații.

Primul este cam emoționat și, judecând după pauzele pe care le pune în povestire, după ezitarea privirii sale, după aeru-i de-a se întreba dacă într-adevăr va fi crezut, dacă mai ales nu exagerează rolul pe care l-a jucat și dacă nu înșiră cumva prea multe grozăvii, se vede bine că el se abate mult de la stricta realitate. În realitate, însă, te sinchisești prea puțin de atari povestiri pe care le vei auzi repetate încă multă vreme prin toate ungherele Rusiei: preferi să mergi chiar la bastioane mai cu seamă la al patrulea despre care ți s-a vorbit atâtea și în atâtea feluri. Când cineva îți spune că se afla la bastionul patru, are un accent special de satisfacție și de mândrie. Când cutare declară: „Mă duc la bastionul patru”, observi neapărat la el o ușoară emoție sau o indiferență exagerată. Dacă cineva este luat la vale, i se spune: „Ar trebui să fii pus la bastionul patru”. Când întâlnești brancardieri și-i întrebi de unde vin, ei îți răspund îndeobște: „De la bastionul patru”. În rezumat, două opinii cu totul diferite se exprimă în privința cumplitelui bastion. Sunt cei cari n-au fost niciodată acolo și care sunt convinși că orice individ ce calcă în bastionul acesta își găsește cu siguranță mormântul, și sunt cei care trăiesc într-însul, ca ofițerașul bălai, și care îți vor spune că e uscat sau că este noroi, că în tranșee e cald sau frig...

În jumătatea de oră pe care ai petrecut-o la han, timpul s-a și schimbat. Ceața care se întinsese peste mare s-a condensat în norii cenușii, mohorâți și jilavi cari au tănuțit soarele; o mazărice tristă cade din cer și udă acoperișurile, trotuarele, mantalele soldaților...

După ce ai mai străbătut o baricadă, ieși printr-o poartă pe dreapta și urci în strada principală. Dinapoia baricadei, pe ambele laturi, casele sunt nelocuite, firmele scoase, intrările astupate cu scânduri, ferestrele smulse; ici, un colț de zid e dărâmat, colo un acoperiș năruit. Construcțiile au aerul unor bătrâni veterani care au îndurat sumedenie de suferințe și lipsuri; par a te privi cu mândrie și cu oarecare dispreț. Pe drum te împiedici de ghiulele ce zac, te împleticești în găuri cu apă săpate de bombe în șoseaua de piatră. Te încrucișezi cu soldați, trăgători, ofițeri; când în când întâlnești o femeie sau un copil, dar femeia nu mai poartă